

amelyen bizonyos követeléseket fognak hangoztatni”. „Gyurka” ügynök még azt is elmondta, hogy szintén a mai napon találkozott nevezett Varró Katalinnal, a kolozsvári Nyelvtudományi Intézet kutatójával, aki elmondta az ügynöknek, hogy bár a Bolyai Egyetem tanárai felvilágosító munkát végeztek a diákok körében, hogy ne menjenek ki tüntetni, sok diák nem is akar hallgatni a tanárok tanácsaira, és azt mondják, hogy követni fogják a magyarországi diákokat. Varró Katalin azt is elmondta az ügynöknek, hogy a Victor Babeş Egyetem diákjai elterjesztették azt az álhírt, hogy a Magyar Népköztársaság eseményei revizionista jellegűek, mert többek között Erdélynek az Magyar Népköztársasághoz való csatolását kérték. Hogy ne legyenek összeütközések a román és a magyar diákság között, a Bolyai Egyetem diákszövetsége összeállította azt a 15 pontot, amelyek a magyarországi diákok követeléseit képezték, és benyújtotta a diákszövetségnek, hogy dokumentálni tudja a Victor Babeş Egyetem diákjai számára, hogy a magyarországi diákok nem kérték Erdély Magyarországhoz csatolását. Végezetül nevezett Varró [Katalin] azt mondta az ügynöknek, hogy a fentieket a férjétől tudja, nevezett Varró Jánostól, a Bolyai Egyetem Bölcsészkarának adjunktusától, aki szintén azt állította, hogy vasárnap a diákság tüntetni fog.

s.k. Páll Ferenc főhadnagy

ACNSAS, fond Informativ, dosar 3010, vol. 1, 63–64. f. Géppel írt román nyelvű jelentés magyar fordítása.

35.

A Temesvár tartományi pártbizottság tájékoztatója az RMP Központi Vezetőségének

Temesvár, 1956. október 28.

Folyik a 22. sz. körlevél feldolgozása az összes járási és városi bizottságban.³⁸ 1956. október 28-ig 1267 RMP szervezetben és 263 IMSZ-szervezetben dolgozták fel a körlevelet. Az RMP KV 22. sz. körlevelének feldolgozása az alapszervezetekben és Ifjómunkás Szövetségekben méginkább rávilágított a magyarországi események realitásaira, ami a legtöbb párttagot arra indította, hogy megfelelőképpen állást foglaljon ezekkel az ellenforradalmi akciókkal kapcsolatban. Így számos alapszervezetben a felszólaló párttagok elítélték ezeket az akciókat, s rámutattak, hogy ezeket nem a tömegek elégedetlensége idézte elő, hanem az imperialisták bűnös munkálkodásai. Az aninai³⁹ 24. alapszervezet kommunistái – akik már feldolgozták a körlevelet – ezeket az akciókat a magyar állam és nép ellen elkövetett büntettként értékelték, melyet a gazdasági pozícióikat veszített volt kizsákmányolók és a hozzájuk hű árulók tervelték ki. Így például az aninai bányából Anton Borceanu párttagjelölt elvtárs és Pascu mérnök párttag vállalták, hogy

³⁸ A körlevél tartalmát nem ismerjük.

³⁹ Anina: Temesvár tartományi (ma Krassó-Szörény megyei) község.

fokozni fogják az ellenséggel szembeni éberséget és kitartóbban harcolnak majd a terv mielőbbi teljesítéséért.

A budapesti huligán bandák büntetteit tartományunk többi dolgozója is gyűlölettel elítéli. Így például a nagyszentmiklósi Gép- és Traktorállomástól Ilie Voichiță elvtárs, a szocialista munka hőse, azt nyilatkozta: Azokban a napokban mindannyiunkat mélyen megrendített a hír, hogy ismét vér folyik Budapesten, most, amikor még nem gyógyultak be az elmúlt háború okozta sebek. Felhívja az üzemek fiatal munkásait, hogy fokozzák éberségüket a nép ellenségeivel szemben, harcoljanak a béke fenntartásához szükséges építő munkáért és egy új élet felépítéséért hazánkban.

A zombolyai Horia, Szabó Árpád és Kerámia üzemekben számos dolgozó, köztük Ecaterina Henica, Ioana Veiam, Kovács Izidor és mások elítélték ezeket a huligán akciókat és vállalták, hogy mindent bevetve dolgoznak a lehető legjobb termelési eredményekért. Aradon egy nő a villamoson azt mondta, hogy nálunk is úgy kellene cselekedni, mint Magyarországon, erre a villamoson utazó többi hölgy ütlegetni kezdte és lekergették a villamosról. Egy állampolgárt, aki a sorban állva a pártot mocskolta, ott mindenki előtt lepezett le egy másik állampolgár.

Pécska járás

Peregen a határőrök tájékoztatták a lakosságot, hogy egy lázadókat szállító kamion akar hozzánk átjönni. Erre egy nagy csoport paraszt önként jelentkezett dorongokkal és kapákkal a határőrök védelmére, s ott ültek egész éjszaka a lázadókra várva.

Az utóbbi időben érezhető módon sikerült javítani az élelmiszerellátást, mégis egyes fontos központokban, mint például Aninában akadózik az ellátás, ami elégedetlenséget kelt a munkások soraiban. Így például október 26–27-én Aninán egyáltalán nem lehetett lisztet és szalonnát kapni, tej- és hústermékekből pedig a szükségesnél jóval kisebb adagok voltak.

Egyes aradi és temesvári üzemekben gyűjtöttek pénzt krumplivásárlásra, s az, hogy jelenleg nincs lehetőség a megfelelő mennyiségű krumpli biztosítására, visszatetszést vált ki a dolgozók körében. Az aradi színház egyes tagjai vendégszereplésükről hazafele jövet, hallották a vonaton, amint egyes vasutasok a magyarországi eseményeket tárgyalták hazánk gazdasági problémáinak kapcsán.

Temesváron számos üzemben a munkások elégedetten nyugtázták a gyárakban szétozott élelmiszercsomagokat. Ebben látták annak biztosítékát, hogy a termékek ne az üregek, hanem a munkások tulajdonába kerüljenek. Az ellenséges elemek továbbra is próbálkoznak viszályt szítani a lakosság körében, különböző rémhíreket terjesztve. Így például az aradi felnőtt kórházban azt terjesztették, hogy a magyar kormány követeléseai közt szerepel Észak-Erdély problémája is, és az Avram Iancu téren készülő emlékművet már az elcsatolási ünnepélyen akarják felavatni. A helyi IFIL bútorgyárban azt beszélnek a munkások, hogy nagyon sok sebesültet hoztak át Magyarországról az aradi kórházba. A temesvári Állami

Színházról jelentették, hogy azon a gyűlésen, ahol a körlevelet feldolgozták, egyes vasutasok arról beszélgettek, hogy a szovjetek 30 vagonnyi magyar lázadót szállítottak, Aradot is érintve, a Szovjetunió irányába. Lugoson továbbra is teleírják éjjel jelszavakkal a kerítéseket: „Kenyeret akarunk, le a kommunistákkal!”, „Nem akarunk oroszul tanulni!”, „Éljen a Nemzeti Demokrata Párt, le a Szovjetunióval!”; 30 aktivista van most ráállítva arra, hogy éjjel figyeljék, írnak-e még.

Összegezve, az eddig elmondottakból kitűnik, hogy a gyűléseken számos párttag és pártonkívüli dolgozó elítélte a magyarországi ellenforradalmi eseményeket, a felszólalók munkavállalásokat tettek, és felvállalták, hogy fokozni fogják éberségüket. A kialakult helyzet több gazdasági probléma megjelenését vonta maga után. Ugyanakkor az ellenséges elemek a románok és magyarok közt próbálkoznak viszályt szítani, főként Aradon.

1. Az állambiztonsági szerveken keresztül is intézkedtünk.
2. Írásmintát vettünk, és kiadtuk szakértői vizsgálatra.
3. Őrséget állítottunk, hogy elkapjuk a tetteseket.

Közli románul Ioana Boca: 1956. Un an de ruptură. România între internaționalismul proletar și stalinism antisovietic. București, Fundația Academia Civică, 2001, 323–325. p.

36.

A temesvári egyetemi hallgatók kiáltványtervezete

Temesvár, 1956. október 30.

I. Országunk gazdasági élete folyamatos fejlődésének biztosításáért, és a dolgozóknak a szocializmus építésében való érdekeltté tétele érdekében, a következőket kérjük:

1. A személyi kultusz végleges eltörlését a munkásosztály öngazgatásának biztosításával, lehetőséget adva minden dolgozó embernek, hogy nyíltan elmondja a véleményét az ország belső problémáiról anélkül, hogy ez testi épségét veszélyeztetné.

2. A jelenlegi normarendszer megszüntetése, mivel nem felel meg annak a gépparknak, amellyel hazánk rendelkezik, és amely túlhaladja a dolgozók fizikai képességét.

3. A kötelező beszolgáltatások és adók jelentős csökkentése, mivel tönkreteszik az egyénileg gazdálkodó földműveseket.

4. Mindegyik fizetési csoportba tartozó alkalmazottnál az ipari és mezőgazdasági termékek árával összhangban lévő fizetésemelés. Például: egy diák szűk megélhetésére 310 lejt irányoznak elő, következésképp ne lehessen 600 lejnél